

Sławomir Ropiak

Treść teologiczna wielkanocnych pieśni zastępujących hymny w Liturgii Godzin

---

Studia Warmińskie 4445, 133-154

2007/2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TREŚĆ TEOLOGICZNA WIELKANOCNYCH PIEŚNI ZASTĘPUJĄCYCH HYMNY W LITURGII GODZIN

Treść: Wstęp. — I. Pieśń *O dniu radosny* — II. Pieśń *Nie zna śmierci* — III. Pieśń *Zwycięzca śmierci* — IV. Synteza teologii zawartej w pieśniach wielkanocnych. 1. Odkupienie. 2. Osoba zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa. 3. Kościół. 4. Grzech. 5. Cnoty teologalne. 6. Łaska. 7. Stworzenie. 8. Bóg Jedyny. 9. Rzeczy ostateczne. — Zakończenie. — Zusammenfassung

WSTĘP

W Liturgii godzin odprawianej wspólnotowo w języku polskim hymny mogą być zastąpione odpowiednimi pieśniami. Jednak w okresie wielkanocnym w Godzynie czytań i w Jutrznii należy odmawiać hymny¹. Wyjątek stanowią wspólnie celebrowane Nieszpory, kiedy w miejsce hymnu wolno zaśpiewać jedną z trzech polskich pieśni wielkanocnych: *O dniu radosny*, *Nie zna śmierci*, lub *Zwycięzca śmierci*. W brewiarzu w języku polskim nie zamieszczono tekstów tych pieśni lecz tylko wymieniono ich incipity². Uczestnicy liturgii zmuszeni są do korzystania ze śpiewników liturgicznych, gdzie teksty podane są razem z melodią. W niniejszym opracowaniu źródłami będą teksty ze zbiorów pieśni obecnie obowiązujących³.

Treść pieśni będzie przebadana pod kątem prawd wiary, aby ustalić, które z nich pojawiają się najczęściej. Przeprowadzona analiza umożliwi danie odpowiedzi na pytania: co stanowi główny temat pieśni, jakie występują prawdy główne, które stanowią tło, które są oprawą i jakie ujęcia są oryginalne? Wyniki badań umożliwią porównanie ich z wynikami badań nad hymnami Liturgii godzin Okresu Wielkanocnego⁴ i ukażą, jakie zachodzą podobieństwa i różnice treści teologicznych pieśni w porównaniu z treścią dogmatyczną hymnów brewiarzowych tego okresu. Powyższe zagadnienia są uzupełnieniem cyklu badań nad treścią teologiczną hymnów polskiej *Liturgii godzin*, dotyczących Misterium Odkupienia.

¹ LG II, s.420-430; por. LH II, s. 418-425.

² LG II, s. 1813.

³ Śpiewnik Liturgiczny, red. ks. K. Mrowiec, TN KUL Lublin 1998; J. Siedlecki, Śpiewnik kościelny, wyd. XXXVII zmienione, prac. zb., red. ks. K. Mrowiec CM, Opole 1982.

⁴ Zob. S. Ropiak, Teologia hymnów polskojęzycznej Liturgii godzin, t. II, Okres Wielkanocny, Olsztyn 2002.

I. PIEŚŃ O DNIU RADOSNY

Tekst pieśni *O dniu radosny* ułożył ks. J. Zeman. W śpiewniku ks. Jana Siedleckiego, do tych samych słów, umieszczone są dwie wersje melodii: pierwsza pochodzenia gregoriańskiego, druga autorstwa ks. L. Świerczka⁵. Głównym tematem pieśni jest radość ze zmartwychwstania Chrystusa Pana.

Refren: „Alleluja, Alleluja, Alleluja.

1. O dniu radosny pełen chwał!

Dziś Jezus Chrystus z grobu wstał,

Nam zmartwychwstania przykład dał. Alleluja!”⁶

W przebiegu całej pieśni ważne miejsce zajmuje aklamacja Alleluja (= Hallelu-Jah = Chwalcie Jah(weh))⁷. Zwielokrotniony okrzyk „Alleluja” rozpoczynający pieśń, oraz dalej rozbrzmiewający jako radosny i podniosły w swym charakterze refren, odsyła do prawdy z teologii praktycznej, że Kościół poprzez sprawowaną liturgię uwielbia Boga, oraz pośrednio naprowadza na prawdę o radosnym odkupieniu.

Omawiana pieśń wykonywana jest na cześć Zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa, a śpiewana w miejsce hymnu podczas Liturgii godzin uobecnia misteria naszego odkupienia będąc równocześnie początkiem i zapowiedzią nieustannego wielbienia Boga⁸. W ten sposób wyrażany jest dogmat wiary, że Chrystusowi należy kult uwielbienia (*cultus laetiae*), oraz że Chrystus Pan jest pośrednikiem i głównym sprawcą czci odbieranej przez Boga. Umieszczenie zmartwychwstania Pańskiego w czasie, przez określenie „dziś”, zawiera prawdę o roku liturgicznym i anamniezie liturgicznej, że w czasie liturgii następuje uobecnienie misterium odkupienia⁹.

Początkowa część pierwszej zwrotki koncentruje się na zmartwychwstaniu Chrystusa Pana jako Jego osobistej wartości. Zmartwychwstanie Pańskie ukazane zostało według tradycji Kościoła Zachodniego, jako triumfalne powstanie Chrystusa z grobu. Wykrzyknik „O dniu radosny pełen chwał!” podkreśla chwalebny triumf Jezusa Chrystusa.

Prawdę wiary o zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa, którą podają do wierzenia Symbole, tu jednoznacznie wyraża drugi werset: „Jezus Chrystus z grobu wstał”. Powstanie z grobu zakłada również prawdę wiary o uprzedniej, prawdziwej śmierci Chrystusa Pana¹⁰.

Z ogólnej treści pierwszej części pieśni, jako dalszy wniosek, można wyprowadzić prawdę wiary, że Chrystus Pan zmartwychwstał mocą swego Bóstwa, mimo, że wprost nie ma o tym mowy. Prawdę tę sugeruje tu, wyżej wspomniany już, wielokrotnie powtarzany refren „Alleluja” odnoszący uwielbienie do starotestamentalnego Boga Jahwe, oraz stwierdzenie, że „Jezus Chrystus z grobu wstał”.

⁵ ŚS nr 105, s. 93.

⁶ Tamże.

⁷ STB, s. 1020.

⁸ Zob. J. Ratzinger, *Nowa pieśń dla Pana. Wiara w Chrystusa a liturgia dzisiaj*, przeł. J. Zychowicz, Kraków 1999, s. 9.

⁹ KL 7.

¹⁰ Por. Mt 28, 60. 66.

Można więc wyciągnąć wniosek, że ukryty jest tu dogmat o prawdziwym Bóstwie Chrystusa Pana.

Zmartwychwstałemu Jezusowi Chrystusowi oddawana jest Boska chwała, co zgodne jest z prawdą o triumfalnej fazie odkupienia, kiedy nastąpi ostateczne wypełnienie się dzieła odkupienia¹¹. Do takiej interpretacji upoważniają nas słowa: „nam zmartwychwstania przykład dał”. Ponadto powołanie się na „przykład” Jezusa Chrystusa w powyższym kontekście wyraża prawdę wiary w powszechne zmartwychwstanie, gdyż zakłada przyczynowy związek między zmartwychwstaniem Jezusa Chrystusa a zmartwychwstaniem ludzi¹². U podstaw treści tej zwrotki leży teologia biblijna mówiąca, że Chrystus Pan zmartwychwstał pierwszy spośród umarłych, o czym napisał św. Paweł: *Tymczasem jednak Chrystus zmartwychwstał jako pierwszy spośród tych, co pomarli. Ponieważ bowiem przez człowieka [przyszła] śmierć, przez człowieka też [dokona się] zmartwychwstanie*¹³.

Zasygnalizowane, w trzecim wersecie, soteriologiczne znaczenie zmartwychwstania Pańskiego rozwijane jest w następnych wersetach pieśni. Problematykę odkupieńczego charakteru zmartwychwstania Chrystusa Pana omawia zwrotka druga.

„2. Cieszymy się, bo tak chce Pan,
Za winy nasze okup dan,
Skończony już niewoli stan. Alleluja!”¹⁴

Pierwszy werset podaje uzasadnienie chrześcijańskiej radości ze zmartwychwstania Jezusa Chrystusa wołając samego Pana: „cieszymy się, bo tak chce Pan”. Zatem jest tu mowa o radości chrześcijańskiej jaką przynosi zmartwychwstanie Chrystusa Pana. Występuje tu delikatna aluzja do wydarzeń w Wierzytoku, gdy Chrystus Pan podczas Ostatniej Wieczerzy, zapowiadając swoją ekspiacyjną ofiarę jako wyraz największej miłości, zapewnił uczniów o swym pragnieniu: *To wam powiedziałem, aby radość moja w was była i aby radość wasza była pełna*¹⁵, oraz gdy dalej zapowiadał swój radosny powrót po odejściu pełnym bólu i smutku¹⁶.

Należy tu podkreślić trafność i precyzję użytych terminów. W drugiej zwrotce pieśni wobec Jezusa Chrystusa użyty został tytuł „Pan”, rozumiany w biblijnym znaczeniu. W pierwszej zwrotce opowiadającej o osobistym zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa użyto podwójnego imienia Zbawiciela, co naprowadza na hebrajskie słowa: *jehoszua — jozue — Jezus* (Jahwe jest zbawieniem), oraz termin „Chrystus” odsyłający do porządku odkupienia¹⁷. Dobrze koresponduje to z prawdą o Jego historyczności. Natomiast „Pan” pochodzi z greckiego *Kyrios*. W ten sposób wzmocniony jest triumf zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa wyzwalamy z niewoli i obejmującego panowanie po spłaceniu długu¹⁸.

¹¹ Zob. T. Węćła wski, *Elementy chrystologii*, Poznań 1988, s. 21–23; L. Bouyer, *Syn Przedwieczny*, przeł. W. Dzieża, P. Rak, Kraków 2000, s. 363–373.

¹² B. Sesboüé, J. Wolinski, *Bóg zbawienia*, t. I, *Historia dogmatów*, pod red. B. Sesboüé, tłum. P. Rak, Kraków 1999, s. 302–309.

¹³ 1 Kor 15,20–23.

¹⁴ ŚS nr 105, s. 93.

¹⁵ J 15,11.

¹⁶ Por. J 16,7–24.

¹⁷ Zob. A. Jankowski OSB, *Dopowiedzenia chrystologii biblijnej*, Poznań 1987, s. 155.

¹⁸ MST, k. 563.

Werset mówiący o Chrystusie: „za winy nasze okup dan” reprezentuje „teologię okupu”, czyli odkupienia ludzkości¹⁹. Ma to uzasadnienie w słowach Chrystusa Pana, który między innymi powiedział o sobie, że Syn Człowieczy przyszedł dać swoje życie na *okup za wielu*²⁰.

Druga zwrotka pośrednio odwołuje się do prawdy, że Chrystus Pan przyniósł należny okup za zbawienie ludzi poprzez swoją mękę i śmierć na krzyżu, gdyż zgodnie z zasadami roku liturgicznego pieśni wielkanocne śpiewa się po liturgii Wielkiego Piątku. Okup rozumiany jest tu jako ekwiwalent, jako zastępcza wartość, jako ofiara prześlągalna, która wyzwala z niewoli. Końcowy werset „skończony już niewoli stan” wyraża prawdę dogmatyczną, że Chrystus poprzez swoją śmierć i zmartwychwstanie wyzwolił ludzi z niewoli grzechu (*de fide divina, catholica, definita*). Ponad to pośrednio poucza o zniewalających skutkach grzechów²¹.

Radość odkupionych przez „Pana” jest radością osób doświadczających zbawienia, co wskazuje, że Odkupienie przyniosło ludziom pozytywne skutki, a zaślóścuczynienie Chrystusa więcej utworzyło dobra niż zniszczyły ludzkie grzechy. Trzecia zwrotka kontynuuje radosne świętowanie dnia Pańskiego.

„3. W ten święty łask i chwały dzień
Niech płynie zew radosnych pień,
Iż serca ujrzą chwały cień. Alleluja!”²²

Na szczególną uwagę zasługują tu użyte biblijne terminy: „chwały dzień” i „chwały cień” zawierające w sobie bardzo bogatą symbolikę metaforyczną. Pieśń kontynuując treść poprzednich zwrotek, wskazuje na wielkanocną chwałę Chrystusa, który przez swoje zmartwychwstanie wszedł do chwały Bożej²³, oraz ukierunkowuje chrześcijan ku *wiecznej chwale w Chrystusie*²⁴. Określenie „ten święty łask i chwały dzień” ilustruje prawdę, że uroczyście obchodzony dzień Zmartwychwstania Pańskiego jest zapowiedzią chwały zbawionych. Wierni wcześniej śpiewając na cześć Zmartwychwstałego Pana, w trzeciej zwrotce pokrzepiają się nadzieją własnego zmartwychwstania. Radosne przeżywanie faktu Zmartwychwstania Pańskiego związane jest z teologalną cnotą nadziei, która już teraz pozwala cieszyć się odkupionym posiadaniem przyszłej chwały, *iz serca ujrzą chwały cień*²⁵.

Dokonując ogólnego podsumowania teologii pieśni *O dniu radosny* należy zauważyć, że wszystkie jej trzy zwrotki są wyraźnie chrystologiczne w odniesieniu do kontekstu soteriologicznego. Radosne uwielbienie Zmartwychwstałego Pana naprowadza na prawdę, że Jezus Chrystus odbiera od zbawionych radosne dziełczynienie za dzieło odkupienia.

Analizowana powyżej pieśń, wykonywana podczas liturgii, zawiera wszystkie elementy składające się na anamnezę teologiczną w szerokim tego słowa znacze-

¹⁹ F. Dziasek, Jezus Chrystus. Zbawcze misterium. Traktat soteriologiczny, t. II, Poznań 1963, s. 62–63.

²⁰ Mt 20,28.

²¹ BF V 46a.

²² ŚS nr 105, s. 93.

²³ Łk 24,26; J 17,24; 1 Tm 3,16; 1 P 1,21; por. STB, s. 137–138.

²⁴ 1 P 5,1.

²⁵ Por. 1 Kor 2,7–9; Kol 2,15–17.

niu, gdyż wspomina wydarzenie zbawcze, jakim jest powstanie z martwych Jezusa Chrystusa, uobecnia to wydarzenie poprzez stwierdzenie „dziś”, skierowuje w eschatologiczną przyszłość, gdy „serca ujrzą chwały dzień”, a jako modlitwa liturgiczna staje się zadatkiem i gwarantem tej przyszłości²⁶. W pieśni brakuje doksologii charakterystycznej dla hymnu, stąd nie ma w niej żadnych prawd, odniesień, czy choćby wzmianek o Trójcy Świętej.

II. PIEŚŃ NIE ZNA ŚMIERCI

Tekst pieśni *Nie zna śmierci*²⁷ ułożył F. Karpiński, a melodia pochodzi ze śpiewnika Klonowskiego 1867.

Pierwsza zwrotka wspomina fakt Zmartwychwstania Chrystusa Pana, który „nie zna śmierci... chociaż przeszedł przez jej wrota”.

„1. Nie zna śmierci Pan żywota,
Chociaż przeszedł przez jej wrota;
Rozerwała grobu pęta
Ręka święta. Alleluja!”²⁸

Jezus Chrystus nazwany jest „Panem żywota”. W ten sposób, nawiązanie do greckiego terminu *Kyrios*, wzmacnia triumf Zmartwychwstałego Chrystusa. Cały pierwszy werset wyraża prawdę, że Jezus Chrystus jest Panem życia i śmierci. Ponad to stwierdzenie „przeszedł przez jej wrota”, wyraża prawdę wiary zawartą w *Składzie Apostolskim* o prawdziwej śmierci Chrystusa Pana²⁹.

Występuje tu również nawiązanie do bogatej symboliki biblijnej, gdzie „ręka święta” stanowi metaforę potężnego działania Bożego³⁰. Świętym określono Boga bez używania wprost Jego imienia według starotestamentalnej tradycji. Między innymi „ręce” Boże uczyniły niebo i ziemię³¹ oraz ulepiły człowieka³². W ten sposób w tle zwrotki znajduje się prawda wiary, o Chrystusie Panu jako Stwórcy i Panu wszelkiego stworzenia i dawcy wszelkiego życia. Boska „ręka” Chrystusa jest wszechmocna, gdyż „rozerwała grobu pęta”. Ma tu miejsce przypisanie Chrystusowi Panu przymiotów świętości, wszechmocy i nieśmiertelności, co zgodne jest objawieniem biblijnym³³. W dalszej konsekwencji tych prawd, można wyprowadzić tu dogmaty wiary o prawdziwym człowieczeństwie i Bóstwie Jezusa Chrystusa, oraz dogmat wiary, że Jezus Chrystus powstał z grobu mocą swojego Bóstwa. Samo kreślenie „grobu pęta” poucza pośrednio o skutkach grzechu, jakimi są zniewolenie i śmierć³⁴.

Druga zwrotka wskazuje na soteriologiczne znaczenie Zmartwychwstania.

²⁶ Zob. hasło: Anamneza, EK 1, k. 511–513.

²⁷ ŚL nr 197, s. 225–226.

²⁸ ŚL nr 197, s. 225.

²⁹ DH 6 = DS 30 = BF IX 4.

³⁰ Por. Iz 19,16; 52,10.

³¹ Ps 95(94),5; Iz 66,2.

³² Rdz 2,7.

³³ Mk 6,2; J 10,28.

³⁴ Niewola grzechu: KKK 601; 635, 908, 1733, 1741, 2057, 2097, 2744.

„2. Twój, Adamie, dług spłacony,
okup ludzki dokończony;
Wnijdziesz w niebo z szczęśliwymi
dziećmi twymi. Alleluja!”³⁵

Cała powyższa zwrotka wyraża dogmat, że Chrystus Pan dokonał odkupienia wszystkich ludzi. Ukryte są tu dogmaty wiary o grzechu pierworodnym i o powszechnym odkupieniu. Grzech pierworodny Adama ukazany jest jako dług przez niego rozciągnięty na całą ludzkość, a dzieło odkupienia dokonane przez Chrystusa potraktowane jest jako spłata tego długu poprzez złożenie okupu³⁶. Zgodne to jest z objawieniem Bożym, gdyż Chrystus Pan pouczył, że przyszedł *dać swoje życie jako okup za wielu*³⁷.

Użyte powyżej imię „Adam” nawiązuje do Biblii i oznacza pierwszego człowieka zgodnie ze znaczeniem stosowanym w Starym Testamencie³⁸. Wspomniane „dzieci” Adama są odzwierciedleniem poglądu teologów, że rodzaj ludzki pochodzi od jednej pary ludzkiej i że wszyscy ludzie mają Adama za prarodzica³⁹. To pochodzenie potomstwa adamowego, wyśpiewane w pieśni, jest wyrazem wiary powszechnego Kościoła potwierdzonej przez nauczanie Piusa XII w encyklice *Humani Generis*, o pochodzeniu wszystkich ludzi od Adama i Ewy⁴⁰.

Druga część zwrotki zwracająca się do Adama: „wnijdziesz w niebo z szczęśliwymi dziećmi twymi. Alleluja!”⁴¹ Wskazuje na prawdę, że Bóg nie opuścił ludzi po ich upadku w Adamie⁴², lecz zbawieni razem z Chrystusem mają udział w zmartwychwstaniu⁴³. Podkreślone jest przełomowe znaczenie odkupienia Chrystusa, gdyż od grzechu pierworodnego, aż do momentu Jego zmartwychwstania niebo było niedostępne dla ludzi⁴⁴. Wyrażone tu zostało powszechne przekonanie o zmartwychwstaniu Adama, oraz prawda o szczęściu zbawionych.

Trzecia zwrotka wyraża wiarę w prawdziwe zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa.

„3. Próżno, strażę, grób strzeżecie!
już Go tutaj nie znajdziecie:
Wstał przeniknął skalne mury
Bóg natury. Alleluja!”⁴⁵

Pierwsza część zwrotki nawiązuje do biblijnych opisów pustego grobu, zwłaszcza Ewangelii według Mateusza⁴⁶. Druga część zwrotki poprzez słowa „wstał

³⁵ ŚL nr 197, s. 225.

³⁶ J. B u x a k o w s k i, Jezus Chrystus — Osoba i Czyn. Teologia prawd wiary, t. V, Pelplin 2000, s. 335–337.

³⁷ Mt 20,28; KKK 605.

³⁸ Rdz 4,1,25; 5,1; STB, s. 42–43.

³⁹ W. G r a n a t, Bóg Stwórca, jw., s. 287–288.

⁴⁰ Zob. DH 2327–2328 = DS 3896–3897 = BF V 38–39.

⁴¹ ŚL nr 197, s. 225.

⁴² KK 2.

⁴³ Rz 6,4; 1 Kor 15,20–22.

⁴⁴ Por. Cath. Rom. I, 6, 6; za: F. D z i a s e k, jw., s. 206.

⁴⁵ ŚL nr 197, s. 225.

⁴⁶ Mt 28,1–15.

przeniknął skalne mury” wyraża dogmat wiary o Zmartwychwstaniu Chrystusa Pana (*de fide divina catholica definita*)⁴⁷.

Tytuł Chrystusa Pana „Bóg natury” wyraża dogmat wiary, że Jezus Chrystus jest Bogiem, oraz poucza, że On jest Stwórcą świata z jego prawami. W głębszej warstwie znaczeniowej, Zmartwychwstanie ukazane jest jako dowód na prawdziwe Bóstwo Jezusa Chrystusa, oraz zilustrowanie Jego Boskiej natury. Jezus Chrystus jest władcą całego stworzenia, i praw przyrody. Do niego należy władza nad ludźmi, dlatego „próżno, strażę, grób strzeżecie”, oraz On jest Panem całego świata i jego praw, stąd „przenika mury”. To On je ustanawia i przekracza. Wszelkie prawa w niczym Go nie ograniczają i nie panują nad Nim. W ten sposób wyrażona jest również prawda o wszechmocy Boga (przymiot Boga w traktacie *de Deo Uno*).

Czwarta zwrotka wskazuje na wywyższonego Chrystusa, który jako Bóg „patrzy na ziemię”.

„4. Teraz On na ludzkie plemie
i na miłą patrzy ziemię,
Która drogo dziś przybrana
kosztem Pana. Alleluja!”⁴⁸

W kontekście następnej czwartej zwrotki pojęcie „Bóg natury” zyskuje jeszcze głębsze znaczenie w odniesieniu do natury ludzkiej. Poucza o relacji łaski Bożej do ludzkiej natury, która jest wezwana do absolutnego oddania się do dyspozycji Bogu i jest dialogiem z Nim⁴⁹. „Bóg natury” jawi się jako pełen miłosierdzia Bóg, patrzący „ludzkie plemie” i „na miłą ziemię”. Owo „patrzanie” jest wyrazem miłosierdzia, gdyż „natura” została „drogo (...) przybrana kosztem Pana”, czyli usprawiedliwiona łaską, za cenę śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa Pana⁵⁰. Występuje tu zatem ukryty dogmat o powszechnym odkupieniu rodzaju ludzkiego i całego stworzenia. Dlatego też określenie ziemi jako „miłą” można rozumieć podwójnie: w pierwszym znaczeniu, jako afirmację świata stworzonego, który jest dobry⁵¹, co ma swe ostateczne źródło w opisie stworzenia w Księdze Rodzaju⁵², i co przypomniał Sobór Watykański II; w znaczeniu drugim, ziemia jest „miłą” Bogu, gdyż została „przybrana kosztem Pana”, a więc odkupiona łaską⁵³. Określenia „drogo” i „kosztem” podkreślają nadwartość czynu odkupieńczego Chrystusa Pana⁵⁴.

Występujące słowo „dziś” umiejscawia Zmartwychwstanie Pańskie w czasie, oraz zawiera prawdy o roku liturgicznym i anamnezie liturgicznej, że w czasie liturgii następuje uobecnienie misterium odkupienia. Wspomnienie „drogo” „przybranej ziemi” w Święta Wielkanocne zakorzenione jest w pobożności ludowej

⁴⁷ DH 6 = DS 30 = BF IX 4.

⁴⁸ ŚL nr 197, s. 226.

⁴⁹ Hasło: Natura i łaska, w: MST, k. 263.

⁵⁰ Por. Ap 7,9–17.

⁵¹ W znaczeniu potocznym, ludowym samo życie jest „miłe” człowiekowi, a więc świat stworzony jest „miły” naturze ludzkiej i oznacza doczesną wartość życia.

⁵² Rdz 1,1–31.

⁵³ Por. KDK 2; 40–45.

⁵⁴ F. Dziasek, jw., s. 154.

łączącej początek wiosny z Wielkanocą i wyrażającej się w bogatych dekoracjach świątyń, świątecznym wystroju domostw, oraz różnorodności strojów⁵⁵.

Piąta zwrotka jest wyrazem chrześcijańskiej nadziei na udział w ostatecznym triumfie zmartwychwstałego Chrystusa Króla (Pana — *Kyrios*).

„5. Przez Twe święte Zmartwychwstanie
z grzechów powstać daj nam, Panie,
Potem z Tobą królowanie.
Alleluja! Alleluja!”⁵⁶

Prawdy zawarte w ostatniej zwrotce są zgodne z nauczaniem Kościoła sformułowanym w *Symbolu* na XI synodzie w Toledo (675)⁵⁷. Zmartwychwstanie Chrystusa ujęte jest jako Jego wywyższenie⁵⁸. Zanoszona prośba „daj nam” nadaje Zmartwychwstaniu Pana subiektywny wymiar soteriologiczny. Podkreśla to powołanie się na triumf Pana „przez Twe święte Zmartwychwstanie”, które jednocześnie wyraża prawdę o świętości Chrystusa Pana, jak i o uświęcającym charakterze Jego Zmartwychwstania. Przez swoje Zmartwychwstanie Chrystus Pan jest pośrednikiem, i dzięki Niemu dokonuje się pełna aplikacja nadprzyrodzonych wartości, czyli zbawienie. Całe błaganie „z grzechów powstać daj nam, Panie”, pośrednio, jest wyrazem wiary, że zbawienie jest łaską wysłużoną przez Zmartwychwstałego Pana oraz jednocześnie jest aktem teologalnej nadziei, że Chrystus udzieli owoców odkupienia, czyli łaski powstania z grzechów i wywyższenia, czyli ostatecznego, wspólnego z Nim królowania. Powstanie z grzechów możliwe jest tylko przy pomocy łaski Chrystusowej⁵⁹. Występuje tu prawda objawiona o zmartwychwstaniu ciał przy końcu wieków i wspólnym królowaniu z Chrystusem wszystkich zbawionych⁶⁰.

Na zakończenie analizy treści teologicznej pieśni *Nie zna śmierci* należy zauważyć brak doksologii i odniesienia do Trójcy Świętej. W jakimś sensie charakter latreutyczny wyraża aklamacja „Alleluja” — charakterystyczna dla wszystkich pieśni wielkanocnych. Aklamacja, która jest wychwalaniem Boga (*Jahwe*), wykonywana na końcu każdej zwrotki, a podwojona w finale pieśni jest uwielbieniem Boga, oraz wyrazem prawdy o radosnym odkupieniu. W takim kontekście przez całą omawianą pieśń silnie podkreślony został dogmat o prawdziwym Bóstwie Jezusa Chrystusa.

⁵⁵ Zob. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania, Pallottinum 2003, p. 148–155; W. Zaleski i SDB, Rok kościelny, Warszawa 1989, s. 240–247.

⁵⁶ ŚL nr 197, s. 226.

⁵⁷ DH 287 = DS 540 = BF VI 47.

⁵⁸ Zob. W. Borowski, *Chrytologia rezurekcyjna* Waltera Kaspera, Sandomierz 2001, s. 154–156.

⁵⁹ W. Pietkun, *Dogmatyka katolicka*, Warszawa 1954, s. 218–226.

⁶⁰ Por. 1 Kor 15,20–24.

III. PIEŚŃ ZWYCIĘZCA ŚMIERCI

Słowa i melodia pieśni *Zwycięzca śmierci* pochodzi ze śpiewnika Mioduszewskiego 1838⁶¹. Pieśń głosi triumfalne Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i kończy się prośbą skierowaną do Niego o łaskę udziału w chwalebnym zmartwychwstaniu.

Pierwsza zwrotka ilustruje potęgę cudu Zmartwychwstania.

„1. Zwycięzca śmierci, piekła i szatana,
Wychodzi z grobu dnia trzeciego z rana.
Naród niewierny trwoży się, przestrasza
Na cud Jonasza. Alleluja!”⁶²

Pierwsza część zwrotki ukazuje Zmartwychwstanie Chrystusa jako Jego osobisty triumf nad śmiercią, piekłem i szatanem. Chrystus Pan „wychodzi z grobu dnia trzeciego z rana” — zdanie to jest zgodne z formułą najstarszego, apostołskiego wyznania wiary⁶³. Ten monumentalny obraz Zmartwychwstania Pańskiego, podkreślony w trzecim wersecie, gdzie „naród niewierny trwoży się, przestrasza” podkreśla przymiot Boga — Jego potęgę, oraz ilustruje prawdę o lęku w ujęciu biblijnym, że ludzi pogrążonych w grzechu ogarnia lęk wobec działającego Boga⁶⁴. W kontekście „niewierności” pierwszy wiersz odsyła do prawdy o istnieniu śmierci jako skutku grzechu. Ponadto pośrednio wyrażone zostały prawdy wiary o istnieniu piekła i szatana.

Przez termin „naród niewierny” rozumiani są ci Żydzi, którzy nie uwierzyli w Bóstwo Chrystusa i Jego zmartwychwstanie⁶⁵. Ostatni werset nawiązuje do biblijnej historii Jonasza, na którą Jezus Chrystus powołał się zapowiadając swoje zmartwychwstanie: *Plemię przewrotne i wiarołomne żąda znaku, ale żaden znak nie będzie mu dany, prócz znaku proroka Jonasza. Albowiem jak Jonasz był trzy dni i trzy noce we wnętrzościach wielkiej ryby, tak Syn Człowieczy będzie trzy dni i trzy noce w łonie ziemi* (Mt 12,39–40)⁶⁶. Cud ten miał potwierdzić prawdziwe Bóstwo Jezusa Chrystusa (dogmat wiary).

Druga zwrotka kontynuuje opis triumfalnego Zmartwychwstania Pańskiego.

„2. Ziemia się trzęsie, straż się grobu miesza,
Anioł zstępuje, niewiasty pociesza:
'Patrzcie, tak mówi, grób ten próżny został,
Pan zmartwychpowstał'. Alleluja.”⁶⁷

Powyższa treść stanowi streszczenie ewangelicznych opisów nawiedzenia pustego grobu Pańskiego przez pobożne niewiasty⁶⁸. Zawarte jest tu wyznanie

⁶¹ ŚL nr 205, s. 232–233.

⁶² ŚL nr 205, s. 232.

⁶³ Zob. 1 Kor 15,3–5; Łk 24,34; G.L. Müller, *Chrystologia — Nauka o Jezusie Chrystusie*, (Traktat V) Podręcznik Teologii Dogmatycznej pod red. W. Beinerta, tłum. W. Szymon OP, Kraków 1998, s. 231–232.

⁶⁴ Zob. hasło *Lęk*, w: MST., k. 206.

⁶⁵ Mt 28,11–15; E. Szymonek, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 206; W. Granał, *Chrystus Odkupiciel i Kościół — Jego Mistyczne Ciało*, jw., s. 97.

⁶⁶ Por. Jon 2,1; Mt 16,4; Łk 11,29–30.

⁶⁷ ŚL nr 205, s. 232.

⁶⁸ Por. Mt 28,1–8; Mk 16,1–8.

wiary w rzeczywiste zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Werset ukazujący aniola, jako pocieszającego niewiasty, zwraca uwagę na antropologiczny rys pobożności ludowej, jakim jest współczucie, pocieszanie strapiionych niewiast. Wprowadzony tu jest element uczuciowości⁶⁹. Dopiero w drugiej części zwrotki ukryty jest najstarszy kerygmat wielkanocny oparty na ogłoszeniu Zmartwychwstania przez aniola, wskazującego na pusty grób, jako znak wiary⁷⁰.

Trzecia zwrotka wskazuje na soteriologiczny cel ofiary i Zmartwychwstania Chrystusa Pana przynoszącego radość odkupionym⁷¹.

„3. Ustąpcie od nas smutki i trosk fale,
Gdy Pan Zbawiciel triumfuje w chwale;
Ojcu swojemu już uczynił zadość,
Nam niesie radość. Alleluja.”⁷²

Pierwszy i ostatni werset zwrotki jak klamry podkreślają radosny charakter odkupienia oraz pośrednictwo Chrystusa Pana, który przez swoje Zmartwychwstanie *nam niesie radość*⁷³. Zatem zadośćuczynienie Zbawiciela Pana spowodowało pozytywne skutki dla ludzi, bo przyniosło „radość”. Użyty tytuł „Zbawiciel” oraz stwierdzenie „nam niesie” wskazują na subiektywny wymiar odkupienia i pouczają o radości zbawionych, doświadczających skutków odkupienia na sobie, gdy „ustępują smutki i trosk fale”.

Trzeci werset zwrotki przez wspomnienie „Ojcu swojemu” odsyła do dogmatów o odrębności Osób Boskich i relacjach między Osobami Trójcy Świętej. Wyrażona jest tu prawda objawiona⁷⁴, że „Ojciec” jest własnym ojcem Jezusa Chrystusa⁷⁵. Cały werset trzeci wyraża dogmat o zadośćuczynieniu, jakie Jezus Chrystus złożył sprawiedliwości Bożej⁷⁶.

Czwarta zwrotka nawiązuje do biblijnych relacji o spotkaniach Zmartwychwstałego ze swymi uczniami.

„4. Ciesz się swych uczniów, którzy wierni byli,
Utwierdza w wierze, aby nie wątpili:
Obcuje z nimi, daje nauk wiele
O swym Kościele. Alleluja.”⁷⁷

⁶⁹ Zob. B. Nadolski, Teologiczne zasady odnowy pobożności ludowej, w: Liturgia i pobożność ludowa, pod red. W. Nowaka, Olsztyn 2003, s. 42.

⁷⁰ L. Bouyer, jw., s. 319; T. Węćławski, jw., s. 165–169; W. Borowski, jw., s. 124–126.

⁷¹ Por. Rz 5,10,21.

⁷² ŚL nr 205, s. 232.

⁷³ 1 Kor 2,9.

⁷⁴ Zob. Mt 8,49; 11,27; J 1,18; 10,36.

⁷⁵ Zob. Komisja Teologiczno-Historyczna Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 (red.), Bóg Ojciec miłosierdzia, Katowice 1998, s. 142; M.-A. Vannier, Bóg Ojciec Tajemnica miłości. Ojcowie Kościoła o Bogu Ojcu, Warszawa 1999, s. 175; St. Grzechowiak (red.), Nauka o Bogu Ojcu. Wybór dokumentów, Gniezno 1999, s. 203; J.D. Szczurek, Elementy patrologii, Analecta Cracoviensia 28:1996, s. 329–347; tenże, Trójjedyny. Traktat o Bogu w Trójcy Świętej Jedynym, Kraków 1999, s. 160–164.

⁷⁶ Zob. J. Buxakowski, jw., s. 345–346.

⁷⁷ ŚL nr 205, s. 232.

W pierwszym wierszu wyrażona jest biblijna prawda o radosnych spotkaniach Zmartwychwstałego ze swymi uczniami i ukazana radość uczniów wierzących w Chrystusa⁷⁸.

W dalszej części zwrotki można również dostrzec przyczynowy związek między Zmartwychwstaniem Chrystusa Pana i Jego obecnością w Kościele („obcuje z nimi, daje nauk wiele”). Ukazana postawa Chrystusa, który utwierdza swych uczniów „w wierze, aby nie wąpili” odsyła do traktatu o łasce i poucza, że umocnienie w wierze jest łaską, której udziela Jezus Chrystus. Ponadto zawarta została dogmatyczna prawda wiary o objawieniu i przekazaniu Apostołom nauki o Kościele⁷⁹. Występuje tu model Kościoła jako wspólnoty wierzących⁸⁰.

Piąta zwrotka rozwija temat ukazywania się Zmartwychwstałego swym uczniom.

„5. Już nie przestaje z narodem niewiernym,
Samym się tylko ukazuje wiernym:
Nieśmiertelności przedstawia znamiona
Wśród uczniów grona. Alleluja.”⁸¹

Początkowe zdanie, że Zmartwychwstały „już nie przestaje z narodem niewiernym” ilustruje prawdę, wyjaśnioną na Soborze Trydenckim, że bez wiary *niemożliwą jest rzeczą podobać się Bogu*⁸². Można tu dostrzec daleką aluzję do Listu św. Pawła do Rzymian, wyjaśniającego motyw odrzucenia niewiernej części Izraela⁸³, to jest tych, którzy nie uwierzyli w prawdziwe Bóstwo Jezusa Chrystusa i Jego mesjańskie posłannictwo⁸⁴. W powyższym tekście wiara rozumiana jest jako całkowite posłuszeństwo umysłu i woli wobec prawd objawionych przez Boga⁸⁵.

Główna treść zwrotki oparta jest na fragmencie Ewangelii według św. Jana, opisującym chrystofanie dokonujące się w Wieczerniku⁸⁶. „Znamiona” oznaczają chwalebne rany uwielbionego Chrystusa Pana, świadczą o Jego tożsamości, zatem potwierdzają tu ukryte prawdy o Zmartwychwstaniu, oraz Bóstwie Chrystusa Pana. Brakuje ukazania soteriologicznego znaczenia ran Zmartwychwstałego Chrystusa⁸⁷, oraz misyjnego posłania uczniów⁸⁸. Pośrednio wspomniany został przymiot Boga — nieśmiertelność (z traktatu *de Deo Uno*).

⁷⁸ DH 224 = DS 434 = BF VI 22.

⁷⁹ KO 7.

⁸⁰ F. Courth, P. Neuner, *Mariologia — Maryja, Matka Chrystusa*. (Traktat VI). *Eklezjologia — Nauka o Kościele*. (Traktat VII). Podręcznik Teologii Dogmatycznej pod red. W. Beinerta, tłum. W. Szymon, Kraków 1999, s. 212–213.

⁸¹ ŚL nr 205, s. 233.

⁸² Hbr 11,6; DH 801 = DS 1532 = BF VII 67.

⁸³ W tekście pieśni nie należy doszukiwać się idei odrzucenia Starego Testamentu (marcjonizm), ponieważ Stare Przymierze nigdy nie zostało odwołane; zob. KKK 121–123.

⁸⁴ Zob. Rz 11,1–36; List do Rzymian. Wstęp — przekład z oryginału — komentarz, opr. K. Romaniuk, Pallottinum, Poznań – Warszawa 1978, s. 223–236.

⁸⁵ Por. Hbr 11,1; DH 1789 = DS 3008 = BF I 48; W. Granat, *Teologiczna wiara, nadzieja i miłość*, Lublin 1960, s. 24.

⁸⁶ J 20,19–29.

⁸⁷ Zob. Jan Pa weł II, Kościół świadkiem zmartwychwstania, Watykan 3 kwietnia 1983, w: *Jubileuszowy Rok Odkupienia 25 III 1983 – 22 IV 1984*, Watykan 1985, s. 174–177.

⁸⁸ Zob. E. Szymonek, j.w., s. 215–218.

Szósta zwrotka wskazuje na wywyższenie Jezusa Chrystusa wynagradzające Mu wszelkie krzywdy jakich doświadczył.

„6. Boleści, rany, wzgardy wyrządzone
I śmierć haniebna są już nagrodzone
Za poniżenia został wywyższony
Nad wszystkie trony. Alleluja”⁸⁹.

Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa ukazane jest jako Jego osobisty triumf. Występuje tu silne poczucie sprawiedliwości: za wszelkie udręki, pohańbienie i śmierć Chrystus Pan doświadczył nagrody wywyższenia. Szczegółowo wymienione boleści, rany, wzgardy, i śmierć haniebna pouczają o cierpieniu i bólu, jakie Jezus Chrystus poniósł podczas Męki Krzyżowej⁹⁰, oraz wskazują na dogmat, że jego ciało podlegało cierpieniom⁹¹.

Druga część zwrotki mówiąca o wywyższeniu (ascendencji) Zbawiciela „nad wszystkie trony” zawiera aluzje do pawłowej koncepcji Zmartwychwstania Pańskiego⁹², oraz oznacza nieskończoną władzę Chrystusa Pana jako Króla wszechświata. W kontekście dalszych treści zasygnalizowana jest prawda o Boskiej władzy Chrystusa Pana nad całym światem. Brakuje soteriologicznego znaczenia męki, śmierci i wywyższenia Chrystusa.

Siódma zwrotka wzywa Kościół do radosnego uwielbienia Boga.

„7. Ciesz się Syjonie, Chrystusów Kościele,
Oto zabity Bóg Twój żyje w ciele;
Śpiewaj z weselem: „Pan króluje z drzewa”,
Jak Dawid śpiewa. Alleluja”⁹³.

Syjon (gr. *Sion*, hebr. *Gion*) to wzgórze w Jerozolimie na południe od świątyni, jest synonimicznym określeniem całej Jerozolimy jako ośrodka religijnego, a także jest symbolem nieba⁹⁴. Nazwanie Kościoła Syjonem i wezwanie go do radości nawiązuje do patrystycznego nauczania o Kościele istniejącym już Izraelu⁹⁵.

W wyrażeniu „Chrystusów Kościele” zawarta jest prawda, że Kościół został założony przez Chrystusa⁹⁶. Ponadto w kontekście poprzednich zwrotek ukryty jest jeden z przymiotów Kościoła — jego apostołskość⁹⁷.

Użyte słowo „Bóg” zawiera dogmat wiary o prawdziwym Bóstwie Chrystusa Pana. Drugi wiersz w literackiej formie wyraża prawdy dogmatyczne o prawdziwej śmierci i Zmartwychwstaniu Chrystusa Pana. Występuje tu nawiązanie do nauczania Soboru Efeskiego (431 r.), „że Słowo Boże cierpiało w ciele, i w ciele zostało ukrzyżowane, oraz że doznało śmierci stając się «pierworodnym z umarłych» [Kol 1, 18], a dzięki temu — jako Bóg — jest życiem i ożywicielem”⁹⁸.

⁸⁹ ŚL nr 205, s. 233.

⁹⁰ Zob. Flp 2,7; DH 72 = DS 166 = BF VI 2.

⁹¹ J. B u x a k o w s k i, jw., s. 249–252.

⁹² Ef 1,20–22; Dz 2,32–34a; 5,31; J. J e z i e r s k i, *Chrystologia*, Olsztyn 1997, s. 9.

⁹³ ŚL nr 205, s. 233.

⁹⁴ Hasło: Syjon, w: SNT, s. 586.

⁹⁵ F. C o u r t h, P. N e u n e r, jw., s. 337–338.

⁹⁶ Tamże, s. 227–229.

⁹⁷ Zob. Symbole wiary: BF IX 8, 9, 10, 26, 31, 35, 40 45; oraz KK 8; KKK 811, 816, 857.

⁹⁸ DH 124 = DS 263 = BF VI 4.

Wspomnienie „Dawida” odsyła do poglądu, o dawidowym autorstwie psalmów. W sensie teologicznym Zmartwychwstałemu Chrystusowi nadaje starotestamentalną perspektywę i wskazuje na Jego tytuł mesjański; zawiera ukrytą prawdę, że Jezus, jako potomek z rodu „Dawida”, jest Królem — Mesjaszem⁹⁹. Zatem wspomnienie króla Dawida podkreśla królewską godność Chrystusa Pana¹⁰⁰ i jednocześnie jest powołaniem się na dawidowe prorocтва mesjańskie, natomiast razem ze zdaniem „oto zabity Bóg Twój żyje w ciele” mówi o wypełnieniu się ich na osobie Chrystusa królującego z Krzyża¹⁰¹.

„Pan króluj z drzewa” są to słowa Psalmu 96(95),10¹⁰². W kontekście całej zwrotki zawiera ukrytą prawdę o Męce Krzyżowej i ogłasza objęcie władzy na Krzyżu przez Chrystusa¹⁰³, oraz oznacza ostateczne zwycięstwo, którego dokonał Chrystus Pan na krzyżu, pokonując śmierć. Ponad to „Pan” (*Kyrios*) „króluj”, a więc jest tu mowa o królewskiej władzy Chrystusa sprawowanej nad światem. Wyraźnie, więc stwierdzona jest Jego nie tylko godność, ale i władza¹⁰⁴.

Ukryta została prawda o misji Kościoła, który wezwany jest do głoszenia zwycięstwa Chrystusa Pana nad śmiercią¹⁰⁵ oraz oddawania czci Bogu, śpiewając swemu Stwórcy i Odkupicielowi¹⁰⁶. Chrystus jest Królem w sensie właściwym nad całym światem, dlatego Jemu jako Bogu należy się cześć w formie radosnego śpiewu¹⁰⁷. Z racji, że pieśń może być wykonywana w ramach Liturgii godzin zastępując hymn, pośrednio występuje tu prawda, że Kościół poprzez sprawowaną liturgię uwielbia Boga¹⁰⁸.

Radosny charakter pieśni podtrzymuje zwrotka ósma.

„8. Cieszymy się wszyscy, już śmierć pohańbiona,
Wina pierwszego rodzica zglądzona;
Niebios zamkniętych jest otwarta brama
Synom Adama. Alleluja”¹⁰⁹.

Pierwszy werset przypomina prawdę o śmierci ludzkiej, która została „pohańbiona”, to znaczy pokonana mocą Chrystusowego odkupienia¹¹⁰. Występuje tu rozumienie śmierci jako skutku grzechu pierworodnego. W dalszej części zwrotki są ukryte dwa dogmaty wiary: o grzechu pierworodnym i o powszechnym odkupieniu. Grzech pierworodny Adama ukazany jest jako „wina pierwszego rodzica” sprowadzona na cały rodzaj ludzki¹¹¹, a dzieło odkupienia dokonane przez Chrystusa potraktowane jest jako zglądzenie tej winy.

⁹⁹ Mt 1,1–17; Łk 1,27.32; 2,4–5.

¹⁰⁰ Zob. H. Langhammer OFM, „Syn Dawida”, w: U podstaw chrystologii Nowego Testamentu, Wrocław 1976, s. 104–110.

¹⁰¹ Psalmy. Komentarz biblijno-ascetyczny, opr. W. Borowski CRL, Kraków 1983, s. 318.

¹⁰² PSiN II, s. 254–255.

¹⁰³ Łk 23,39–43; J 19,19–22; KKK 440.

¹⁰⁴ 2 Krl 9,13; Ps 118(117), 26–27.

¹⁰⁵ KL 9.

¹⁰⁶ Psalmy. Komentarz biblijno-ascetyczny, jw. s. 319.

¹⁰⁷ Zob. Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp — przekład z oryginału — komentarz, opr. J. Homerski, Poznań – Warszawa 1979, s. 285–286.

¹⁰⁸ KL 10.

¹⁰⁹ ŚL nr 205, s. 233.

¹¹⁰ Zob. F. Dziasek, jw., s. 69.

¹¹¹ Rz 5,12; DH 175 = DS 372 = BF V 45.

Występujące imię „Adama”, zgodnie ze znaczeniem stosowanym w Biblii, oznacza pierwszego człowieka. Wspomniani „synowie” Adama odzwierciedlają pogląd teologów, że wszyscy ludzie mają Adama za prarodzica.

W kontekście całej pieśni zawarta została prawda, że Chrystus Pan dokonał odkupienia wszystkich ludzi, czego skutkiem „niebios zamkniętych jest otwarta brama”. W tej zwrotce podkreślona jest prawda wiary, że od grzechu pierworodnego, aż do odkupienia niebo było niedostępne dla ludzi¹¹². Jako dalszy wniosek z tekstu, można wyprowadzić stwierdzenie, że Zmartwychwstały Chrystus Pan obdarza zbawionych wiekuistą radością.

Dziewiąta zwrotka, o charakterze ascetycznym, wzywa do konsekwentnego nawrócenia, a więc zerwania z grzechem, prowadzenia nowego życia, oraz unikania pokus do grzechu, którymi mogą być miejsca i osoby.

„9. Więc potargawszy nałogi grzechowe,
Chrystusa wzorem wiódźmy życie nowe,
Z dala mijając nieszczęść naszych groby,
Miejsca, osoby. Alleluja”¹¹³.

Treść całej zwrotki jest literacką parafrazą 6 rozdziału Listu do Rzymian, gdzie św. Paweł pisząc o Zmartwychwstaniu i chrzcie św. ukazuje niezwykłą godność chrześcijan umarłych dla grzechu, a żyjących dla Boga w Chrystusie Jezusie oraz poucza o konieczności współpracy odkupionych z otrzymaną łaską Bożą¹¹⁴. Mimo, że w pieśni nie ma wprost wzmianki o sakramencie inicjacji chrześcijańskiej, to można tu odczytać ukryte trzy prawdy chrześcijańskiej wiary: pierwszą, że Chrystus Pan jest wzorem do naśladowania dla odkupionych; drugą, że nowe życie bez grzechu jest możliwe w zjednoczeniu z Chrystusem, oraz wytrwanie w stanie bez grzechu wymaga współpracy z łaską Bożą poprzez wspólnotę z Chrystusem i unikanie okazji do grzechu.

Występują tu również ukryte prawdy dotyczące grzechu, a więc o istnieniu zniewalających nałogów, które są wynikiem powtarzania grzechów; grzech jest nieszczęściem człowieka, oraz że grzech prowadzi do śmierci wiecznej (symbolizuje to wyrażenie „naszych groby”).

Ostatnia zwrotka ukazuje chwalebny charakter Zmartwychwstania Pańskiego oraz zapowiada triumfalne zmartwychwstanie zbawionych¹¹⁵.

„10. Przez Twe chwalebne, Chryste, Zmartwychwstanie,
Daj w łasce Twojej stateczne wytrwanie
I niech tak w chwale, jakoś Ty, również my
Zmartwychwstaniemy. Alleluja”¹¹⁶.

Pierwszy werset nie tylko stwierdza fakt Zmartwychwstania Chrystusa Pana, co jest prawdą wiary wyznawaną w *Credo*, lecz podkreśla jego chwalebny charakter, co zgodne jest z prawdą wiary, że w chwili zmartwychwstania, nastąpiło niewidzia-

¹¹² F. Dziasek, jw., s. 206.

¹¹³ ŚL nr 205, s. 233.

¹¹⁴ Rz 6,1–23.

¹¹⁵ KL 8.

¹¹⁶ ŚL nr 205, s. 233.

Ine wywyższenie i uwielbienie Chrystusa. Początek zwrotki ujmuje Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, jako Jego osobisty triumf, natomiast dalsza jej część nadaje Zmartwychwstaniu wymiar soteriologiczny. Użyty tytuł „Chryste” oznacza Pomazańca Bożego, nadaje Mu mesjańskie znaczenie i odsyła do porządku odkupienia.

Prośba skierowana do Chrystusa „i niech tak w chwale, jakoś Ty, równie my zmartwychwstaniemy” wskazuje na porządek łaski i prawdę o potrzebie łaski wytrwania ostatecznego. Zwrot „jakoś Ty” odsyła do Listu do Kolosan i podkreśla pośrednictwo Chrystusa Pana, przez którego dokona się nasze zmartwychwstanie¹¹⁷. Ukryty jest tu również dogmat o powszechnym zmartwychwstaniu¹¹⁸, oraz wyrażona prawda, że zmartwychwstanie jest kresem odkupienia, w którym równocześnie dokonuje się pełna aplikacja nadprzyrodzonych wartości. Cała zwrotka stanowi akt wiary w prawdę, że wywyższenie stanowi bezpośrednią konsekwencję i konieczne uwieńczenie Zmartwychwstania Chrystusa; że Boska chwała (*doxa*) jest udziałem Jezusa Chrystusa, zwłaszcza od Jego zmartwychwstania; oraz że Uwielbiony, z kolei, obdarzy wiernych chwałą w pełni przy powszechnym zmartwychpowstaniu¹¹⁹.

IV. SYNTEZA TEOLOGII ZAWARTEJ W PIEŚNIACH WIELKANOCNYCH

Treści teologiczne, zawarte w analizowanych pieśniach wielkanocnych, koncentrują się głównie wokół odkupienia i osoby Zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa. Ponadto występują prawdy: o Kościele, o grzechu, o cnotach teologicznych (wspomniana jest tylko wiara i nadzieja), o łasce, o stworzeniu (w tym: o człowieku, aniele i szatanie), oraz o Bogu Jedynym i o rzeczach ostatecznych (głównie o śmierci i powszechnym zmartwychwstaniu).

1. Odkupienie

W pieśniach wielkanocnych wyrażona jest radość ze Zmartwychwstania Chrystusa Pana¹²⁰. Jego powstanie z grobu wzbudza radość chrześcijańską¹²¹, gdyż posiada uświęcający charakter¹²² i soteriologiczne znaczenie¹²³. Chrystus Pan dokonał odkupienia wszystkich ludzi¹²⁴, i dotyczy to również Adama¹²⁵. Odkupienie ma charakter radosny i tryumfalny, gdzie zbawieni doświadczają rado-

¹¹⁷ Kol 3,1–4.

¹¹⁸ Por. 1 Kor 15,20–23.

¹¹⁹ Zob. Rz 6,4; 8,18; Flp 3,21; A. Jankowski, *Biblijna teologia przymierza*, Katowice 1985, s. 138.

¹²⁰ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2.; ŚL nr 205, s. 232, zwr. 3.

¹²¹ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2.

¹²² ŚL nr 197, s. 226, zwr. 5.

¹²³ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1, 2; ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2.

¹²⁴ ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2; nr 205, s. 233, zwr. 8.

¹²⁵ ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2.

ści¹²⁶. Zadośćuczynienie Chrystusa więcej utworzyło dobra niż zniszczyły ludzkie grzechy¹²⁷. Od grzechu pierworodnego, aż do momentu Jego zmartwychwstania niebo było niedostępne dla ludzi¹²⁸. Jezus Chrystus złożył zadośćuczynienie sprawiedliwości Bożej¹²⁹, przyniósł należny okup za zbawienie ludzi¹³⁰, wyzwolił z niewoli i spłacił dług zalegający na całym rodzaju ludzkim¹³¹. To zgładzenie winy¹³², i zadośćuczynienie dokonane przez Chrystusa Pana przyniosło radość zbawionym¹³³, doświadczającym zbawiennych owoców odkupienia¹³⁴. Radość ze Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa jest zgodna z wolą samego Pana¹³⁵.

Radosne świętowanie dnia Pańskiego¹³⁶, zakorzenione jest w biblijnych relacjach o spotkaniach Zmartwychwstałego ze swymi uczniami¹³⁷. Uroczyście obchodzony dzień Zmartwychwstania Pańskiego jest „dniem chwały” Pana i zapowiedzią chwały zbawionych¹³⁸. Zachodzi przyczynowy związek między Zmartwychwstaniem Jezusa Chrystusa a wskrzeszeniem z martwych ludzi¹³⁹. Zbawieni mają udział razem z Chrystusem w zmartwychwstaniu¹⁴⁰. Jezus Chrystus jest Panem życia i śmierci¹⁴¹, Zmartwychwstał jako pierwszy spośród umarłych i Jemu należny jest kult uwielbienia¹⁴². Przez swoje Zmartwychwstanie Chrystus Pan jest pośrednikiem i dzięki Niemu dokonuje się pełna aplikacja nadprzyrodzonych wartości, czyli zbawienie¹⁴³. Zmartwychwstały Pan obdarza zbawionych wiekiustą radością¹⁴⁴, stąd chrześcijanie ukierunkowani są ku „wiecznej chwale w Chrystusie”¹⁴⁵. Przez Chrystusa dokona się powszechne zmartwychpowstanie, kiedy uwielbiony Pan obdarzy wiernych pełnią chwałą i da udział we wspólnym królowaniu¹⁴⁶.

2. Osoba Zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa

Występuje prawda wiary o Zmartwychwstaniu Jezusa¹⁴⁷. Zmartwychwstanie Pańskie ukazane zostało, jako tryumfalne powstanie Chrystusa z grobu (zgodnie

¹²⁶ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2.

¹²⁷ Tamże.

¹²⁸ ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2.

¹²⁹ Tamże, nr 205, s. 232, zwr. 3.

¹³⁰ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2.

¹³¹ ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2.

¹³² Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 8.

¹³³ Tamże, zwr. 3.

¹³⁴ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1.; ŚL nr 205, s. 232, zwr. 3.

¹³⁵ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2.

¹³⁶ Tamże, zwr. 3.

¹³⁷ ŚL nr 205, s. 232, zwr. 4, 5.

¹³⁸ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 3.

¹³⁹ Tamże, zwr. 1.

¹⁴⁰ ŚL nr 197, s. 225, zwr. 2.

¹⁴¹ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2; ŚL nr 197, s. 225, zwr. 1.

¹⁴² ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1.

¹⁴³ ŚL nr 197, s. 226, zwr. 5.

¹⁴⁴ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 8.

¹⁴⁵ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 3.

¹⁴⁶ Tamże, zwr. 1; ŚL nr 197, s. 226, zwr. 5; nr 205, s. 233, zwr. 10.

¹⁴⁷ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 205, s. 233, zwr. 5, 10; nr 197, s. 225, zwr. 1, 3.

z tradycją Kościoła Zachodniego)¹⁴⁸. Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa jest Jego osobistą wartością¹⁴⁹, oraz Jego osobistym tryumfem¹⁵⁰ nad śmiercią, piekłem i szatanem¹⁵¹. Podkreślony został chwalebny charakter Zmartwychwstania Pańskiego¹⁵².

Wyrażony został dogmat Bóstwa Chrystusa Pana¹⁵³. Jezus Chrystus Zmartwychwstał mocą swego Bóstwa¹⁵⁴. Cud Zmartwychwstania potwierdza Jego prawdziwe Bóstwo¹⁵⁵. Jezus Chrystus posiada Boską naturę¹⁵⁶, jest Bogiem¹⁵⁷, a Zmartwychwstanie jest na to dowodem¹⁵⁸. Chrystus Pan „wychodzi z grobu dnia trzeciego z rana” — zdanie to jest zgodne z formułą najstarszego, apostołskiego wyznania wiary¹⁵⁹.

Wymienione zostały Boskie przymioty Chrystusa: świętość¹⁶⁰, wszechmoc i nieśmiertelność¹⁶¹, oraz podkreślona Jego potęgą¹⁶². On jest Stwórcą, Panem i władcą całego świata z jego prawami, które w niczym Go nie ograniczają i nie panują nad Nim¹⁶³. Chrystus posiada nie tylko godność, ale i sprawuje królewską władzę nad światem¹⁶⁴. Do Niego należy władza nad ludźmi¹⁶⁵. Mesjańskie proroctwa dawidowe wypełniły się na osobie królującego Chrystusa¹⁶⁶.

W chwili Zmartwychwstania, nastąpiła (ascendencja) Zbawiciela¹⁶⁷, czyli niewidzialne wywyższenie i uwielbienie Chrystusa¹⁶⁸, co wynagrodziło Mu wszelkie krzywdy i cierpienia jakich doświadczył¹⁶⁹. Chrystus przez swoje Zmartwychwstanie wszedł do chwały Bożej¹⁷⁰, która jest Jego udziałem¹⁷¹.

Ukryty też został dogmat wiary o prawdziwym człowieczeństwie i Bóstwie Jezusa Chrystusa¹⁷², o Jego prawdziwej śmierci i Zmartwychwstaniu¹⁷³, oraz

¹⁴⁸ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 205, s. 232, zwr. 1.

¹⁴⁹ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1.

¹⁵⁰ ŚL nr 205, s. 233, zwr. 2, 6, 10.

¹⁵¹ Tamże, zwr. 1.

¹⁵² ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 205, s. 233, zwr. 10.

¹⁵³ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 205, s. 233, zwr. 5, 7.

¹⁵⁴ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; nr 197, s. 225, zwr. 1.

¹⁵⁵ ŚL nr 205, s. 232, zwr. 1.

¹⁵⁶ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 3.

¹⁵⁷ Tamże.

¹⁵⁸ Tamże.

¹⁵⁹ Tamże, nr 205, s. 232, zwr. 1.

¹⁶⁰ Tamże, nr 197, s. 225-226, zwr. 1, 5.

¹⁶¹ Tamże, s. 225, zwr. 1.

¹⁶² Tamże, nr 205, s. 232, zwr. 1.

¹⁶³ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 3.

¹⁶⁴ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 7.

¹⁶⁵ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 3.

¹⁶⁶ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 7.

¹⁶⁷ Tamże, s. 233, zwr. 6.

¹⁶⁸ Tamże, nr 197, s. 226, zwr. 5; nr 205, s. 233, zwr. 10.

¹⁶⁹ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 6.

¹⁷⁰ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 3.

¹⁷¹ ŚL nr 205, s. 233, zwr. 10.

¹⁷² Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 1.

¹⁷³ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 7.

potwierdzona prawda o historyczności Jezusa Chrystusa¹⁷⁴. Chwalebne rany uwielbionego Chrystusa Pana, świadczą o Jego tożsamości¹⁷⁵.

Występuje ukryta prawda o Męce Krzyżowej¹⁷⁶ i prawdziwej śmierci Chrystusa Pana¹⁷⁷. Chrystus Pan dokonał na krzyżu ostatecznego zwycięstwa, pokonując śmierć¹⁷⁸.

3. Kościół

Kościół wezwany jest do głoszenia zwycięstwa Chrystusa Pana nad śmiercią¹⁷⁹, oraz powołany do oddawania czci Bogu, śpiewając swemu Stwórcy i Odkupicielowi¹⁸⁰. Kościół poprzez sprawowaną liturgię uwielbia Boga¹⁸¹. W czasie liturgii następuje uobecnienie misterium odkupienia¹⁸², które jest równocześnie początkiem i zapowiedzią nieustannego wielbienia Boga¹⁸³.

Zachodzi przyczynowy związek między Zmartwychwstaniem Chrystusa Pana i Jego obecnością w Kościele¹⁸⁴. Kościół został założony przez Chrystusa¹⁸⁵. Wyrażona została dogmatyczna prawda wiary o objawieniu i przekazaniu Apostołom nauki o Kościele¹⁸⁶. Apostolskość jest jednym z przymiotów Kościoła¹⁸⁷. Występuje model Kościoła jako wspólnoty wierzących¹⁸⁸. Nazwanie Kościoła Syjonem i wezwanie go do radości nawiązuje do patrystycznego nauczania o Kościele istniejącym już Izraelu¹⁸⁹.

4. Grzech

Występuje ukryty dogmat wiary o grzechu pierwotnym¹⁹⁰. Grzech Adama ukazany jest jako „wina pierwszego rodzica” sprowadzona na cały rodzaj ludzki¹⁹¹ oraz jako dług zaciągnięty przez niego na całą ludzkość¹⁹². Od grzechu pierwotnego, aż do odkupienia niebo było niedostępne dla ludzi¹⁹³. Chrystus poprzez swoją

¹⁷⁴ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2.

¹⁷⁵ ŚL nr 205, s. 233, zwr. 5.

¹⁷⁶ Tamże, zwr. 7.

¹⁷⁷ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 197, s. 225, zwr. 1.

¹⁷⁸ ŚL nr 205, s. 233, zwr. 7.

¹⁷⁹ Tamże.

¹⁸⁰ Tamże.

¹⁸¹ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 205, s. 233, zwr. 7.

¹⁸² ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1; ŚL nr 197, s. 225, zwr. 4.

¹⁸³ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 1.

¹⁸⁴ ŚL nr 205, s. 232, zwr. 4.

¹⁸⁵ Tamże, s. 233, zwr. 7.

¹⁸⁶ Tamże, s. 232, zwr. 4.

¹⁸⁷ Tamże, s. 233, zwr. 7.

¹⁸⁸ Tamże, s. 232, zwr. 4.

¹⁸⁹ Tamże, s. 233, zwr. 7.

¹⁹⁰ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 2; nr 205, s. 233, zwr. 8.

¹⁹¹ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 8.

¹⁹² Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 2.

¹⁹³ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 8.

śmierć i zmartwychwstanie wyzwolił ludzi z niewoli grzechu¹⁹⁴. Powstanie z grzechów i nowe życie możliwe jest tylko w zjednoczeniu z Chrystusem, przy pomocy Jego łaski¹⁹⁵.

Grzech jest nieszczęściem człowieka i prowadzi do śmierci wiecznej¹⁹⁶. Pośrednio ukazane zostały skutki grzechu, jakimi są zniewolenie i śmierć¹⁹⁷, oraz nałogi, które są wynikiem powtarzania grzechów¹⁹⁸. Ludzi pogrążonych w grzechu ogarnia lęk wobec działającego Boga¹⁹⁹.

5. Cnoty teologalne

Wyrażony został najstarszy kerygmat wielkanocny oparty na ogłoszeniu Zmartwychwstania przez anioła, wskazującego na pusty grób, jako znak wiary²⁰⁰. Występuje wyznanie wiary w rzeczywiste Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa²⁰¹, oraz zawarty został akt wiary w prawdę, że wywyższenie stanowi bezpośrednią konsekwencję i konieczne uwieńczenie Zmartwychwstania Chrystusa²⁰². Wiara rozumiana jest jako całkowite posłuszeństwo umysłu i woli wobec prawd objawionych przez Boga²⁰³. Bez wiary niemożliwą jest rzeczą podobać się Bogu²⁰⁴. Ukazana została radość uczniów wierzących w Chrystusa²⁰⁵. Ukryta została aluzja do Listu św. Pawła do Rzymian, wyjaśniającego motyw odrzucenia niewiernej części Izraela, to jest tych którzy nie uwierzyli w prawdziwe Bóstwo Jezusa Chrystusa i Jego mesjańskie posłannictwo²⁰⁶.

Chrześcijańska nadzieja na udział w ostatecznym triumfie Zmartwychwstałego Chrystusa Króla (Pana — *Kyriosa*)²⁰⁷. Przedmiotem aktu teologalnej nadziei jest ufność, że Chrystus wierzącym w Niego udzieli owoców odkupienia, czyli łaski powstania z grzechów i ostatecznego, wspólnego z Nim królowania²⁰⁸. Wierni śpiewając na cześć Zmartwychwstałego Pana pokrzepiają się nadzieją własnego zmartwychwstania²⁰⁹. Radosne przeżywanie faktu Zmartwychwstania Pańskiego już teraz pozwala odkupionym cieszyć się posiadaniem przyszłej chwały — teologalna cnota nadziei²¹⁰.

¹⁹⁴ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2.

¹⁹⁵ ŚL nr 197, s. 226, zwr. 5; nr 205, s. 233, zwr. 9.

¹⁹⁶ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 9.

¹⁹⁷ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 2; ŚL nr 197, s. 225, zwr. 1.

¹⁹⁸ ŚL nr 205, s. 233, zwr. 9.

¹⁹⁹ Tamże, s. 232, zwr. 1.

²⁰⁰ Tamże, zwr. 2.

²⁰¹ Tamże.

²⁰² Tamże, s. 233, zwr. 10.

²⁰³ Tamże, zwr. 5.

²⁰⁴ Tamże.

²⁰⁵ Tamże, s. 232, zwr. 4.

²⁰⁶ Tamże, s. 233, zwr. 5.

²⁰⁷ Tamże, nr 197, s. 226, zwr. 5.

²⁰⁸ Tamże.

²⁰⁹ ŚS nr 105, s. 93, zwr. 3.

²¹⁰ Tamże.

6. Łaska

Zbawienie jest łaską wysłużoną przez Zmartwychwstałego Pana²¹¹. Ziemia została odkupiona łaską²¹². Natura ludzka została usprawiedliwiona łaską, za cenę śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa Pana²¹³. Jezus Chrystus udziela łaski umocnienia w wierze²¹⁴. Uczniowie Chrystusa Pana potrzebują łaski wytrwania ostatecznego²¹⁵. Wytrwanie w stanie bez grzechu wymaga współpracy z łaską Bożą poprzez wspólnotę z Chrystusem i unikanie okazji do grzechu²¹⁶.

7. Stworzenie

Imię „Adam” oznacza pierwszego człowieka zgodnie ze znaczeniem stosowanym w Biblii²¹⁷. Rodzaj ludzki pochodzi od jednej pary i wszyscy ludzie mają Adama za prarodzica²¹⁸. Świat stworzony jest miły Bogu i ludziom²¹⁹.

Prawda wiary o istnieniu szatana²²⁰.

Anioł ogłasza zmartwychwstanie Pana i pociesza strapione niewiasty²²¹.

8. Bóg Jeden

Bardzo często występujące słowo „Alleluja” stanowi akt uwielbienia Boga zgodnie ze starotestamentalną tradycją²²². Przymioty Boga można odczytać z Bóstwa Jezusa Chrystusa, który patrzy na całą ziemię z miłosierdziem²²³, a więc świętość, nieśmiertelność²²⁴, wszechmoc²²⁵.

9. Rzeczy ostateczne

Zawarta została prawda wiary w powszechne zmartwychwstanie²²⁶. Śmierć ludzka jest skutkiem grzechu pierworodnego, lecz została pokonana mocą Chrystusowego odkupienia²²⁷. Występuje prawda wiary o istnieniu piekła²²⁸.

²¹¹ ŚL nr 197, s. 226, zwr. 5.

²¹² Tamże, s. 225, zwr. 4.

²¹³ Tamże.

²¹⁴ Tamże, nr 205, s. 232, zwr. 4.

²¹⁵ Tamże, s. 233, zwr. 10.

²¹⁶ Tamże, zwr. 9.

²¹⁷ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 2; nr 205, s. 233, zwr. 8.

²¹⁸ Tamże.

²¹⁹ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 4.

²²⁰ Tamże, nr 205, s. 232, zwr. 1.

²²¹ Tamże, nr 197, s. 225; nr 205, s. 232, zwr. 2.

²²² ŚS nr 105, s. 93; ŚL nr 197, s. 225; nr 205, s. 232.

²²³ ŚL nr 197, s. 225, zwr. 4.

²²⁴ Tamże, nr 205, s. 233, zwr. 5.

²²⁵ Tamże, nr 197, s. 225, zwr. 3.

²²⁶ ŚS nr 105, s. 93; ŚL nr 197, s. 226, zwr. 5; nr 205, s. 233, zwr. 10.

²²⁷ ŚL nr 205, s. 232–233, zwr. 1, 8.

²²⁸ Tamże, s. 232, zwr. 1.

ZAKOŃCZENIE

Analizowane pieśni wielkanocne spokrewnione są z hymnami Liturgii godzin Wielkanocy, gdyż zasadniczo zawierają podobne, główne prawdy wiary, dotyczące soteriologicznego znaczenia zmartwychwstania Chrystusa Pana. W dalszych szczegółach treść teologiczna polskich pieśni odbiega od treści hymnów powszechnych. Charakterystyczne dla pieśni jest podkreślanie osobistego zwycięstwa Jezusa Chrystusa, który pokonał śmierć, piekło i szatana. Teologia skoncentrowana jest na radości ze Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Ukazana jest majestatyczna wzniosłość triumfującego Chrystusa, zaznaczone Jego Bóstwo, wywyższenie i obiektywna świętość. Występuje tu silne poczucie sprawiedliwości: za wszelkie udręki, pohańbienie i śmierć Chrystus Pan doświadczył nagrody wywyższenia. Zmartwychwstałemu należy się uznanie, cześć i uwielbienie ze strony odkupionych.

Do oprawy teologicznej należą: prawda o Boskiej władzy Chrystusa Pana nad całym światem, oraz subiektywny wymiar odkupienia, gdyż Zmartwychwstały Zbawiciel „nam niesie radość”. Ukazany jest przyczynowy związek między Zmartwychwstaniem Chrystusa Pana i Jego obecnością w Kościele. Uwielbienie Zmartwychwstałego Chrystusa dokonuje się w Kościele, rozumianym jako wspólnota odkupionych, wiernych uczniów, głoszących zwycięstwo Chrystusa Pana nad śmiercią.

Na uwagę, zasługuje też teologia biblijna, odwołująca się do ewangelicznych obrazów: opisu pustego grobu (Mt 28,1–15); Chrystusowej zapowiedzi zmartwychwstania — „znak Jonasza” (Mt 12,39–40); sceny z Wieczernika (J 20,19–29). Ukazana jest konieczność współpracy odkupionych z otrzymaną łaską Bożą (Rz 6,1–23). Występuje bogata symbolika „ręki świętej” wyrażająca potęgę działania Bożego.

Tło stanowią elementy cudowne, czego przykładem jest wspomnienie cudu Jonasza, rozmowa niewiast z aniołem, przenikanie Zmartwychwstałego przez skały, chrystofanie. Ponadto wyeksponowane są typowo ludowe elementy grozy: trwoga, przestraszenie, trzęsienie ziemi, zmieszanie straży grobu, oraz szczegółowo wymieniane są cierpienia Jezusa Chrystusa, jakie poniósł podczas męki krzyżowej: boleści, rany, wzgardy i śmierć haniebna. W pieśniach można dostrzec ślady kultu świętych, co ilustrują liczne wymieniane osoby: Adam i jego synowie, Dawid, Jonasz, niewiasty, anioł, uczniowie. Rysu ludowego nadaje termin „naród niewierny”.

Do marginalnych prawd należą treści dotyczące dogmatu Trójcy Świętej. W pieśniach brakuje końcowych doksológii (charakterystycznych dla hymnów), stąd nie ma w nich typowych odniesień trynitarnych. Bóg Ojciec wspomniany jest tylko jako własny ojciec Jezusa Chrystusa i ukazany jako sprawiedliwy Bóg, któremu On spłacił za nas dług. W pieśniach pośrednio można dostrzec ukryte dogmaty: o odrębności Osób Boskich i o relacjach między Osobami Trójcy Świętej, jednak do całości prawdy brakuje wspomnienia o Duchu Świętym. Nie występują też prawdy wiary dotyczące Najświętszej Maryi Panny, sakramentów oraz teologicznej cnoty miłości.

**THEOLOGISCHER INHALT DER OSTERNLIEDER,
DIE HYMNEN IN DER LITURGIE DER STUNDEN VERTRETEN**

ZUSAMMENFASSUNG

In der Liturgie der Stunden der Osterperiode, gemeinschaftlich im Polnischen abgehalten, können statt Hymnen Lieder gesungen werden: *Ach, welch freudiger Tag, Er kennt den Tod nicht oder Besieger des Todes*. Diese Lieder, ebenso wie allgemeine Hymnen, enthalten im Prinzip die Hauptwahrheiten des Glaubens, die die soteriologische Bedeutung der Auferstehung Christi betreffen. Charakteristisch für das Lied ist die Betonung des persönlichen Sieges Christi über Tod, Hölle und Satan. Die Theologie konzentriert sich auf die Freude über die Auferstehung des Herrn, zeigt Seinen majestätischen Triumph, unterstreicht Seine Göttlichkeit, Seine Erhöhung und die objektive Heiligkeit.

Die biblische Theologie beruft sich auf evangelische Bilder: Beschreibung des leeren Grabes (Mt. 28,1–15); Christus-Ankündigung seiner Auferstehung — „Jonas’ Zeichen“ (Mt. 12,39–40); die Szene aus dem Abendmahlraum (J 20,19–29). Es wird die Notwendigkeit der Zusammenarbeit der Erlösten mit der Göttlichen Begnadung (R 6,1–23) gezeigt. Die reichhaltige Symbolik der heiligen „Hand“, die die Macht der Göttlichen Handlung aufzeigt.

Den Hintergrund bilden typische Volkselemente. Den Randwahrheiten gehören Inhalte, die die Heilige Dreieinigkeit betreffen, weil Lieder keine Doxologie enthalten. Sie enthalten ferner keine Glaubenswahrheiten, die den Heiligen Geist, die heilige Mutter Gottes, die Sakramente und die theologale Tugend der Liebe betreffen.